

Het vak Nederlands passend maken in een hybride leeromgeving

Uitleg en implementatieplan

Beroepsgericht taalonderwijs blijkt de beste manier om taal te leren op een beroepsopleiding. Met deze conclusie, gebaseerd op onderzoek van Henk Huizenga, 2015, eindigde mijn blog "vormen van Nederlands in het mbo" (17-11-2019). Beroepsgericht taalonderwijs is gebaseerd op echte opdrachten van de werkplek in de praktijk (zie afb. 2, kwadrant 4). Hoe ziet dat onderwijs er uit? Hoe pak je dat aan? Als afstudeerwerkstuk voor mijn tweedegraadsopleiding aan de HAN (2017) heb voor de hybride leeromgeving van de opleiding Mijn School van het Graafschap College een flexibele vaktaalhoek ontwikkeld. Hierbij een uitleg, met een implementatieplan.

Wat is een hybride leeromgeving?

De hybride leeromgeving komt voort de theorie van 'De omgekeerde leerweg' (Erica Aalsma, 2011). Vooral mbo-leerlingen leren het meest en het best door eerst te doen en pas daarna de theorie of de verbanden aangereikt te krijgen. Leren op de werkplek is het uitgangspunt. Op meerdere plekken in Nederland wordt al op deze manier lesgegeven: het Koning Willem 1 College, de NHL en het ROC van Twente bij NedTrain zijn hier geslaagde voorbeelden van. De lesomgeving -de studieplekken, instructielokalen en lesmaterialen- wordt op de werkplek georganiseerd, bijv. een restaurant of spoorwegemplacement.

Taalactiviteiten in plaats van lessenseries

In een hybride leeromgeving wordt niet meer gesproken van lessenseries, maar in het geval van het vak Nederlands van taalproducten en/of taalactiviteiten. Een les, lessenserie of methode wordt meestal ingezet in een klaslokaal of vanuit het gezichtspunt van een docent (aanbodergericht). In een hybride leeromgeving is de praktijk het uitgangspunt en de activiteiten die daar plaatsvinden. Delen van lesstof uit boeken en online bronnen kunnen hierbij flexibel en op maat worden ingezet.

Werken met echte taal en echte opdrachten

Bij Didactiek Taalbeschouwing (Huizenga, 2001) en Taalverwerving (Van de Laarschot, 1997) wordt onderstreept dat het werken met echte taal, die aansluit bij de leefwereld, motiverender en effectiever is voor

leerlingen. Volgens de spellingsdidactiek worden het spellingsbewustzijn (het zelf controleren van eigen werk) en spellingsgeweten (foutloos willen schrijven) het meest geactiveerd bij het opleveren van een echt product, dat in de praktijk zal worden gebruikt (Huizenga, 2015).

Vraaggestuurd werken

Om er achter te komen welke taalactiviteiten de studenten als stagiaires uit zouden moeten kunnen voeren, zijn stage-opdrachtgevers geïnterviewd over hun wensen en verwachtingen t.a.v. de bijdragen die studenten kunnen leveren aan hun organisatie en doelgroep. Ook zijn derdejaars studenten geïnterviewd over wat zij het meest nodig hebben en willen leren op hun stageplek op het gebied van taalbeheersing. De studenten geven aan ondermeer foutloos te willen leren schrijven. Ze zijn zich ervan bewust dat ze in spreektaal schrijven: ze willen graag de vaktaal in de vingers krijgen.

Wat moet de student kunnen na het uitvoeren van de opdracht?

Aansluitend bij de vraag van de studenten, bestaan de taalactiviteiten in de flexibele vaktaalhoek in dit voorbeeld uit het maken van schrijfproducten. Er is gekozen voor het maken van een flyer, omdat meerdere opdrachtgevers daar om hebben gevraagd. Als vertrekpunt voor deze vraaggestuurde aanpak zijn interviews gehouden met een representatieve groep

ABCD-model Neuner

Taalverwerving vindt plaats van receptie naar productie. Aan de fase 'receptie' wordt in lesmethodes in mijn beleving niet of veel te weinig aandacht besteed! Daarom is in deze lessenserie veel aandacht voor woordenschat en spelling: de sleutel voor het leren van een nieuwe (vak-)taal. (Van de Laarschot, 1997).

- **Stap A** bestaat uit het verzamelen van flyers van vergelijkbare organisaties en activiteiten. De student onderstreept de woorden die hij/ zij niet kent en schrijft deze over op papier. Dat handmatig schrijven is nodig om via de woordprocessor in het geheugen de opbouw van het woord op te slaan.
- Vervolgens doet de student **B- oefeningen** en past de woorden toe, zoals het maken van een woordspin, waar het woord op lijkt in vorm of in

betekenis. Zo vindt verankering plaats en zal het woorden beter onthouden worden. Het noteren van zgn. chunks (mooie zinnen die je kunt overnemen) kan op dezelfde manier gebeuren.

- De **C-oefeningen** bestaan uit het aanleren van de conventies van een communicatiemiddel, zoals een flyer of een brief of een e-mail. In de meeste methodes komen deze conventies wel aan de orde. Met de 5W/1H-vragen wordt de gewenste boodschap voor de doelgroep en de inhoud bepaald.
- De **D-oefening** is het schrijven van een vrije opdracht, om het plezier in schrijven te bevorderen. Bijvoorbeeld het maken van een fictieverhaal op basis van tien gegeven woorden, of een rap (Bonset, 2015). Belangrijk hierbij is dat de student uit meerdere opdrachten kan kiezen.

werkgevers in het werkveld en aan derdejaars studenten van de opleiding: wat heb je als professional nodig in de praktijk, waarover leren studenten wel en ook wat leren ze niet tijdens de opleiding, waar je wel veel baat bij zou hebben.

Welke leerstof staat centraal?

Afhankelijk van het niveau van de student en de mate van zelfstandigheid en de leerwensen, wordt de leerstof al dan niet aangeboden of begeleid gevonden, met inzet van ofwel de stagebegeleider ter plekke of de docent. Gebruikt worden de volgende materialen:

1. Flyers van eerdere activiteiten van stageopdrachtgever;
2. Flyers van andere vergelijkbare opdrachtgevers of activiteiten;
3. Ter ondersteuning van spelling staan (online) woordenboeken ter beschikking;
4. Achtergrond informatie over de activiteit, de aanleiding en het doel;
5. Informatie over de doelgroep;
6. Communicatie-richtlijnen van de organisatie;
7. Conventies voor het maken van een flyer, uit bijvoorbeeld de methode NuNederlands.

Vaktaalhoek en knipselhoek als rijke leeromgeving

De blended leeromgeving bestaat naast lessenseries op basis van taalactiviteiten uit een vaktaalhoek en een knipselhoek. De docent kan de verzamelde materialen als rijke bron met praktijkmaterialen in de vaktaalhoek inzetten en hergebruiken, ook voor groepsopdrachten en dictees. Zo vindt een transfer plaats naar andere domeinen van taal, zoals woordenschat, spelling, begrijpend lezen, technisch lezen of spreekopdrachten (Huizenga, 2001).

Het is de wens van de opdrachtgevers dat de studenten op de hoogte zijn wat er in hun branche speelt en wat er leeft bij de doelgroep en stakeholders. Regionale kranten, landelijke kranten en vakbladen zijn hiervoor passende informatiebronnen. De docent kan de student zich bewust maken van deze bronnen en deze laten gebruiken. De gevonden knipsels kunnen een plaats krijgen in de knipselhoek, offline en online.

De rollen van de docent

Per student worden maatwerkafspraken gemaakt. Zonder relatie geen prestatie; het eindproduct kan alleen tot stand komen op basis van wederzijds vertrouwen. De docent heeft wel de taak om proactief de vorderingen van de student te volgen en grijpt in als het proces niet conform afspraak verloopt, om te reflecteren op inhoud, vorm en proces. Twee schrijfproducten worden verplicht gesteld. Om de intrinsieke motivatie te stimuleren: welke dat zijn en hoe deze tot stand komen, daarin heeft de student samen met de opdrachtgever alle ruimte om zelf te kiezen.

Duidelijke afspraken

De docent is taalcoach en begeleider van het maatwerktraject van de student. De student heeft aan het einde van het traject zelfstandig een flyer geschreven en opgeleverd aan zijn stageopdrachtgever. Deze voldoet aan de eisen die de stageopdrachtgever hieraan stelt. De studenten kunnen de opdracht zelfstandig uitvoeren, op afstand. Wel zijn tevoren op basis van een persoonlijk gesprek met de opdrachtgever/ werkplekbegeleider, de student en docent afspraken gemaakt over:

- het verplicht opleveren van twee gewenste taalproducten, met bijbehorende taalactiviteiten.
- het gebruik van het format van de lessenserie
- de mate van zelfstandigheid en gewenste begeleiding
- benodigde achtergrondkennis- en informatie en vindplaatsen
- het behalen van mijlpalen, het opleveren van deelproducten

Het stappenplan van de lessenserie

Het stappenplan volgt het ABCD-model van Neuner (Van de Laarschot, 1997, 177 -183). Dit model wordt ingezet voor het verwerven van een nieuwe taal (NT2). Voordat de conventies worden uitgelegd over de opbouw van een flyer en hoe deze inhoudelijk te vullen, is het belangrijk de taal eigen te maken waarmee de flyer wordt geschreven. Dit principe geldt bij elke lessenserie uit de flexibele vaktaalhoek. De lessenserie Flyer maken kan daarom als prototype worden gezien en gevolgd voor andere taalactiviteiten, zoals Poster maken of Adviesrapport schrijven.

Rollen flexibele vaktaalhoek

Voor het realiseren en levend houden van de flexibele vaktaalhoek is naast de rol van taalcoach/begeleider de rol nodig van eigenaar: initiator, projectleider, inspirator, coördinator, aanspreekpunt, facilitator, contentbeheerder en vraagbaak. Niet alle docenten Nederlands beschikken in even grote mate over deze competenties, ambities of hebben hier tijd of gelegenheid voor. De rollen kunnen ook worden verdeeld onder docenten, studenten, stagiaires en wellicht ook onder medewerkers van de werkgevers, die de vaktaalhoek en/of de knipselhoek kunnen vullen.

Implementatie-groeimodel flexibele vaktaalhoek

Het inzetten van een flexibele vaktaalhoek kan gefaseerd gebeuren. Je kunt er morgen mee beginnen!

1. Offline starten. De docent kan met het format lessenserie elke student een taalactiviteit laten uitvoeren. Met de student op de stagewerkplek kan worden gemailld en getelefoneerd.
2. Met de studenten fysiek een vaktaalhoek inrichten in een klas: een ordner met de lessenseries, knipsels en posters aan de muur en een fysieke een bibliotheek met vakliteratuur en voorbeeldmaterialen.
3. Lessen uit een methode kunnen worden aangevuld of vervangen door onderdelen uit de vaktaalhoek, voor dictees, begrijpend lezen of schrijfopdrachten.
4. Online kunnen vervolgens de documenten in een map op het intranet worden opgeslagen, ontsloten en aangevuld. Van buitenaf kan de student inloggen op het intranet van de opleiding.
5. Blended. De online versie wordt op dezelfde manier ingericht als de offline-versie. Laagdrempelig en herkenbaar voor de student en is te benaderen op de stagewerkplek.
6. Interactief. Met automatische signalering van vorderingen en activiteiten. Dit helpt de docent het proces en de inhoud te sturen.

Het eindresultaat van de stageopdracht: een uitgewerkte format lessenserie, met uitgebreid stappenplan, opdrachten voor de studenten, een evaluatie van de pilot van de lessenserie door docenten en studenten en een implementatieplan.

Bronnen

- Aalsma, E. De omgekeerde leerweg, een nieuw perspectief voor het beroeps onderwijs. Delft: Uitgeverij Eburon B.V.
- Bonset, H. Boer, M. de & Ekens, T. (2015). Nederlands in de onderbouw, een praktische didactiek. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Huizenga, H. (2001). Taalbeschouwing, Taal & Didactiek, Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers b.v.
- Huizenga, H. (2015). Taal- en didactiek Spelling, Groningen/ Houten: Noordhoff Uitgevers b.v.
- Laarschot, M. van de (1997). Lesgeven in meertalige klassen. Handboek Nederlands als tweede taal in het voorgezet onderwijs. Groningen/ Houten: Wolters Noordhoff b.v.

Winterswijk, december 2019 #1

Dit artikel is een uitgave van Lilian Boonstra, tweedegraads docent Nederlands in het mbo. Meer publicaties en blogs over Nederlands in het mbo zijn te vinden op www.lilianboonstra.nl.

